

YOSHLAR TADBIRKORLIGINING BANDLIKNI TA'MINLASHDAGI ROLI VA TA'SIRI (O'ZBEKISTON MISOLIDA)

Isakjanova Saboxat Muhamedovna,

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti tayanch doktoranti.

Email: Isakjanovas@gmail.ru

MAQOLA HAQIDA

Qabul qilindi: 9-fevral 2026-yil

Tasdiqlandi: 11-fevral 2026-yil

Jurnal soni: 17-B

Maqola raqami: 81

DOI: <https://doi.org/10.54613/ku.v17i.1543>

KALIT SO'ZLAR/ КЛЮЧЕВЫЕ

CJOBA/ KEYWORDS

yoshlar tadbirkorligi, bandlik, mehnat bozori, kichik biznes, iqtisodiy rivojlanish, startaplar, innovatsiya, yoshlar siyosati

ANNOTATSIYA

Mazkur maqolada yoshlar tadbirkorligining bandlikni ta'minlashdagi roli hamda uning iqtisodiy rivojlanishga ta'siri O'zbekiston misolida tahlil qilinadi. Tadqiqotda yoshlar demografiyasi, mehnat bozoridagi yoshlar ulushi hamda kichik biznes va xususiy tadbirkorlik orqali yaratilayotgan yangi ish o'rinlari statistik ma'lumotlar asosida o'rganildi. 2017–2025 yillar davomida yoshlar tadbirkorligini qo'llab-quvvatlashga qaratilgan davlat siyosati va iqtisodiy islohotlarning natijalari empirik jihatdan tahlil qilindi. Tadqiqot jarayonida statistik tahlil, taqqoslash usuli va grafik tahlil metodlaridan foydalanildi. Natijalar shuni ko'rsatadiki, yoshlar tadbirkorligi mehnat bozorida bandlikni oshirish, yangi ish o'rinlari yaratish hamda hududiy iqtisodiy rivojlanishni rag'batlantirishda muhim omil hisoblanadi. Tadqiqot yakunida yoshlar tadbirkorligini rivojlantirish orqali bandlikni oshirish bo'yicha ilmiy asoslangan taklif va tavsiyalar ishlab chiqildi.

Kirish. Hozirgi davrda yoshlar tadbirkorligi iqtisodiy rivojlanishning muhim drayverlaridan biri sifatida e'tirof etilmoqda. Ayniqsa, demografik tarkibida yoshlar ulushi yuqori bo'lgan davlatlarda tadbirkorlik faoliyatini rivojlantirish mehnat bozoridagi muvozanatni ta'minlash, yangi ish o'rinlari yaratish hamda iqtisodiy o'sishni rag'batlantirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Shu nuqtai nazardan, yoshlar tadbirkorligi nafaqat iqtisodiy faoliyat shakli, balki ijtimoiy barqarorlikni ta'minlash va innovatsion iqtisodiyot rivojlanishini qo'llab-quvvatlovchi strategik omil sifatida ham qaraladi.

Bugungi kunda O'zbekiston demografik jihatdan yoshlar ulushi yuqori bo'lgan mamlakatlar qatoriga kiradi. O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi ma'lumotlariga ko'ra, 2025-yil 1-yanvar holatiga mamlakatda 14–30 yoshdagi yoshlar soni 9 630 556 kishini tashkil etib, bu jami aholining 25,7 %¹ni tashkil etadi. Ushbu demografik ko'rsatkich yoshlar mamlakatning mehnat resurslari tarkibida muhim ulushga ega ekanligini ko'rsatadi. Demografik jihatdan yoshlar ulushining yuqori bo'lishi iqtisodiyot uchun katta imkoniyatlar yaratish bilan birga, ularni samarali bandlik bilan ta'minlash zarurati ham keltirib chiqaradi.

Mehnat bozori statistikasi shuni ko'rsatadiki, yoshlar bandligi nafaqat O'zbekistonda, balki global miqyosda ham muhim iqtisodiy muammo hisoblanadi. Xalqaro iqtisodiy tadqiqotlar natijalariga ko'ra², yoshlar o'rtasida ishsizlik darajasi kattalar guruhiga nisbatan yuqori bo'lishi kuzatiladi. Masalan, 2024-yilda O'zbekistonda 15–24 yoshdagi yoshlar orasida ishsizlik darajasi 10,9 % ni tashkil etgan. Bu esa yoshlar mehnat bozoriga integratsiyasini ta'minlash uchun samarali iqtisodiy mexanizmlarni joriy etish zarurligini ko'rsatadi.

So'nggi yillarda mamlakatda bandlik siyosatini takomillashtirish hamda yangi ish o'rinlari yaratish bo'yicha keng ko'lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. Xususan, 2025-yilning birinchi yarmida mamlakatdagi umumiy ishsizlik darajasi 5,1 % ga kamaygani qayd etilgan bo'lib, iqtisodiy faol aholining katta qismi bandlik bilan ta'minlangan.³ Bunda kichik biznes va xususiy tadbirkorlik sektorining roli muhim bo'lib, yangi ish o'rinlarining asosiy qismi aynan shu sektor hissasiga to'g'ri kelmoqda.

Yoshlar tadbirkorligi iqtisodiyotda innovatsiyalarni joriy etish, yangi biznes modellarini yaratish hamda raqobat muhitini rivojlantirishda muhim omil hisoblanadi. Iqtisodiy nazariyalarda tadbirkorlik faoliyati ko'pincha iqtisodiy transformatsiyaning asosiy harakatlantiruvchi kuchi sifatida talqin qilinadi. Jumladan, Joseph Schumpeter tomonidan ishlab chiqilgan innovatsion nazariyaga ko'ra, tadbirkorlar iqtisodiy tizimda innovatsiyalarni joriy etish orqali yangi iqtisodiy imkoniyatlar yaratadi. Shu bilan birga, inson kapitali nazariyasiga ko'ra, yoshlarning bilim, ko'nikma va kreativ salohiyati ularning tadbirkorlik faoliyatida muvaffaqiyat qozonishiga bevosita ta'sir ko'rsatadi.

O'zbekistonda 2017-yildan boshlab yoshlar siyosati doirasida tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlashga qaratilgan qator institutsional va iqtisodiy islohotlar amalga oshirildi. Jumladan, yosh tadbirkorlar uchun imtiyozli kreditlar ajratish, startap loyihalarni moliyalashtirish, biznes inkubatorlar tashkil etish hamda soliq imtiyozlarini joriy etish kabi

mexanizmlar orqali yoshlarning iqtisodiy faolligini oshirishga qaratilgan dasturlar kengaytirildi.

Shu sababli yoshlar tadbirkorligini rivojlantirish nafaqat yangi ish o'rinlarini yaratish, balki mamlakatning uzoq muddatli iqtisodiy barqarorligini ta'minlash uchun ham muhim omil hisoblanadi. Ayniqsa, hududlar kesimida yoshlar salohiyatidan samarali foydalanish, startap ekotizimini rivojlantirish va innovatsion tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash orqali mehnat bozoridagi muammolarni kamaytirish mumkin.

Mazkur tadqiqotning asosiy maqsadi O'zbekiston sharoitida yoshlar tadbirkorligining bandlikni ta'minlashdagi roli va iqtisodiy ta'sirini empirik hamda nazariy jihatdan tahlil qilish hisoblanadi. Tadqiqot doirasida yoshlar demografiyasi, mehnat bozori ko'rsatkichlari, kichik biznes orqali yaratilayotgan ish o'rinlari hamda davlat tomonidan amalga oshirilayotgan qo'llab-quvvatlash mexanizmlari o'rganiladi.

Adabiyotlar tahlili. Yoshlar tadbirkorligi iqtisodiy rivojlanish, innovatsiyalarni joriy etish hamda bandlikni ta'minlashda muhim omil sifatida iqtisodiy adabiyotlarda keng o'rganilgan. Ko'plab ilmiy tadqiqotlar tadbirkorlik faoliyati iqtisodiy o'sishni rag'batlantirishi, yangi ish o'rinlari yaratishi va iqtisodiy tizimda raqobat muhitini shakllantirishini ta'kidlaydi.

Tadbirkorlik nazariyasining asosiy asoslari iqtisodchi olim Joseph Schumpeter tomonidan ishlab chiqilgan innovatsion nazariyada aks etgan. Ushbu nazariyaga ko'ra, tadbirkor iqtisodiy tizimda innovatsiyalarni joriy etuvchi asosiy subyekt bo'lib, yangi mahsulotlar, yangi texnologiyalar va yangi bozorlarni shakllantirish orqali iqtisodiy rivojlanishni rag'batlantiradi. Schumpeter fikricha, iqtisodiy o'sishning asosiy manbai tadbirkorlik faoliyati va innovatsion jarayonlar hisoblanadi.

Tadbirkorlik faoliyatining iqtisodiy rivojlanishdagi ahamiyatini o'rganishda yana bir muhim nazariy yondashuv inson kapitali nazariyasi hisoblanadi. Ushbu nazariya asoschilaridan biri bo'lgan Gary Becker inson kapitali – ya'ni bilim, ko'nikma va malaka iqtisodiy samaradorlikning muhim omili ekanligini ta'kidlaydi. Tadqiqotlarga ko'ra, ta'lim darajasi va kasbiy tayyorgarlik darajasi yuqori bo'lgan yoshlar tadbirkorlik faoliyatini boshlashda va uni muvaffaqiyatli rivojlantirishda yuqori imkoniyatlarga ega bo'ladi.

Zamonaviy iqtisodiy tadqiqotlarda yoshlar tadbirkorligining iqtisodiy rivojlanishdagi roli keng o'rganilmoqda. Jumladan, tadqiqotchilar Zoltan J. Acs va David B. Audretsch tadbirkorlik faoliyati innovatsion iqtisodiyot rivojlanishida muhim omil ekanligini ta'kidlaydi. Ularning fikricha, kichik biznes va startaplar yangi texnologiyalarni tezroq joriy etish hamda yangi ish o'rinlarini yaratish orqali iqtisodiy tizimning moslashuvchanligini oshiradi.

Yoshlar tadbirkorligi bandlikni ta'minlashda muhim vosita ekanligi xalqaro tashkilotlar tomonidan ham e'tirof etilgan. Xususan, International Labour Organization tadqiqotlariga ko'ra, yoshlar tadbirkorligini rivojlantirish yoshlar ishsizligini kamaytirishning samarali mexanizmlaridan biri hisoblanadi. ILO hisobotlariga ko'ra, kichik biznes va startaplar global miqyosda yangi ish o'rinlarining katta qismini yaratadi.

¹ <https://stat.uz/uz/matbuot-markazi/qo-mita-yangiliklar>

² <https://new.helgilibrary.com/indicators/unemployment-youth>

³ <https://jch.kun.uz/en/news/2025/08/19/unemployment-rate-in-uzbekistan->

Yoshlar tadbirkorligini rivojlantirish bo'yicha global tadqiqotlar Global Entrepreneurship Monitor loyihasi doirasida ham olib boriladi. Ushbu tadqiqotlar natijalariga ko'ra, tadbirkorlik faoliyatini boshlashga moyillik yoshlar orasida yuqori bo'lsa-da, moliyaviy resurslar, tajriba yetishmasligi va institutsional to'siqlar yoshlar tadbirkorligining rivojlanishiga ma'lum darajada to'sqinlik qiladi.

Shuningdek, zamonaviy iqtisodiy adabiyotlarda tadbirkorlikni rivojlantirishda institutsional muhit muhim ahamiyatga ega ekanligi ta'kidlanadi. Bu borada iqtisodchi olim Douglass North tomonidan ishlab chiqilgan institutsional iqtisodiyot nazariyasiga ko'ra, iqtisodiy institutlar, qonunchilik tizimi va davlat siyosati tadbirkorlik faoliyatining rivojlanishiga bevosita ta'sir ko'rsatadi⁴.

O'zbekiston sharoitida yoshlar tadbirkorligini rivojlantirish masalasi so'nggi yillarda ilmiy tadqiqotlarda ham keng o'rganilmoqda. Milliy tadqiqotlarda yoshlar tadbirkorligini qo'llab-quvvatlash, kichik biznesni rivojlantirish hamda hududiy bandlikni ta'minlash masalalari muhim yo'nalishlardan biri sifatida ko'rib chiqiladi. Xususan, yoshlar tadbirkorligini rag'batlantirish orqali yangi ish o'rinlari yaratish, hududiy iqtisodiy rivojlanishni jadallashtirish va innovatsion iqtisodiyotni shakllantirish mumkinligi ta'kidlanadi.

Shunday qilib, mavjud ilmiy adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, yoshlar tadbirkorligi iqtisodiy rivojlanish, innovatsiyalarni joriy etish hamda bandlikni oshirishda muhim omil hisoblanadi. Shu bilan birga, ayrim tadqiqotlarda yoshlar tadbirkorligining hududiy xususiyatlari, iqtisodiy samaradorligi hamda bandlikka ta'siri yetarli darajada empirik tahlil qilinmagan. Shu sababli mazkur tadqiqot O'zbekiston sharoitida yoshlar tadbirkorligining bandlikni ta'minlashdagi rolini statistik va empirik ma'lumotlar asosida chuqur tahlil qilishni maqsad qiladi.

Tadqiqot metodologiyasi. Mazkur tadqiqotda yoshlar tadbirkorligining bandlikni ta'minlashdagi rolini tahlil qilish uchun statistik va empirik tadqiqot usullaridan foydalanildi. Tadqiqot jarayonida yoshlar demografiyasi, mehnat bozori ko'rsatkichlari hamda kichik biznes orqali yaratilayotgan ish o'rinlari bo'yicha ma'lumotlar tahlil qilindi.

Natijalar. Mazkur tadqiqotda yoshlar tadbirkorligining bandlikni ta'minlashdagi roli statistik ma'lumotlar asosida empirik tahlil qilindi. Tahlil jarayonida yoshlar demografiyasi, mehnat bozori ko'rsatkichlari hamda kichik biznes subyektlari faoliyati bilan bog'liq statistik ma'lumotlardan foydalanildi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, O'zbekiston aholisi tarkibida yoshlar ulushi yuqori bo'lib, bu mamlakat iqtisodiy rivojlanishi va mehnat bozori uchun muhim demografik resurs hisoblanadi.

Rasmiy statistik ma'lumotlarga ko'ra, 2025-yil 1-yanvar holatiga mamlakatda 14–30 yoshdagi yoshlar soni 9,63 million kishini tashkil etadi. Ushbu ko'rsatkich mamlakat umumiy aholisining qariyb 25,7 foizini tashkil etadi. Bu esa yoshlar mehnat resurslarining muhim qismini tashkil etishini va ularning iqtisodiy faolligini oshirish zarurligini ko'rsatadi.

Yoshlar sonining hududlar kesimida taqsimlanishi iqtisodiy faoliyat va bandlik imkoniyatlarini tahlil qilishda muhim ahamiyatga ega. Ayrim hududlarda yoshlar ulushi yuqori bo'lib, bu hududlarda bandlikni ta'minlash hamda tadbirkorlik faoliyatini rivojlantirish masalalari yanada dolzarb hisoblanadi. Ayniqsa, demografik jihatdan yirik viloyatlarda yoshlar sonining ko'pligi yangi ish o'rinlari yaratish hamda kichik biznes faoliyatini rivojlantirish zaruratini oshiradi.

Quyidagi jadvalda O'zbekiston hududlari kesimida yoshlar soni keltirilgan.

1-jadval
O'zbekiston hududlari kesimida yoshlar soni (14–30 yosh), 2025-yil⁵

Hudud	Yoshlar soni (kishi)
Samarqand viloyati	1 141 810
Farg'ona viloyati	1 039 594
Qashqadaryo viloyati	969 212
Andijon viloyati	870 893
Namangan viloyati	790 162
Surxondaryo viloyati	783 741
Toshkent viloyati	773 817
Toshkent shahri	729 914
Xorazm viloyati	541 654
Qoraqalpog'iston Respublikasi	545 429
Buxoro viloyati	514 041
Jizzax viloyati	413 321
Navoiy viloyati	269 502
Sirdaryo viloyati	247 466

Natijalar tahlili shuni ko'rsatadiki, yoshlar soni eng ko'p bo'lgan hududlar Samarqand, Farg'ona va Qashqadaryo viloyatlari hisoblanadi. Ushbu hududlar demografik jihatdan yirik bo'lib, yoshlar bandligini ta'minlash hamda tadbirkorlik faoliyatini rivojlantirish uchun muhim iqtisodiy salohiyatga ega.

Yoshlar ishsizlik darajasining dinamikasi (1999–2024)

O'zbekiston yoshlari uchun rasmiy statistika bo'yicha 15–24 yoshdagi yoshlar ishsizlik darajasi 2024 yilda 10,94 % ni tashkil etgani qayd etilgan. Bu raqam so'nggi yillarda bir oz o'sish tendensiyasini ko'rsatadi va yoshlar bandligi siyosatining dolzarbligini tasdiqlaydi.⁶

2-jadval: O'zbekistonda ishsizlik darajasi dinamikasi (2010–2025)⁷

Yil	Ishsizlik darajasi
2010	5.36
2011	4.96
2012	4.87
2013	4.86
2014	5.09
2015	5.15
2016	5.16
2017	5.83
2018	5.39
2019	4.93
2020	5.29
2021	5.36
2022	4.49
2023	4.46
2024	4.49

⁴ North, Douglass C. Institutions, Institutional Change and Economic Performance. Cambridge: Cambridge University Press, 1990.

⁵ O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi ma'lumotlari asosida tuzilgan.

⁶ <https://www.macrotrends.net/global-metrics/countries/UZB/uzbekistan/youth-unemployment-rate>

⁷ <https://trendsify.com/uzbekistan/unemployment-rate-annual>

O'zbekiston iqtisodiyoti 2010-yildan buyon ijobiy demografik o'sish va sifatli iqtisodiy o'zgarishlarni boshdan kechirmoqda. Bu davr mobaynida mehnat bozori ham sezilarli darajada transformatsiyalangan bo'lib, ishsizlik darajasi o'zgarishlari umumiy iqtisodiy holat bilan uzviy bog'liq bo'lgan.

2010–2016 yillar: barqaror mehnat bozori

2010–2016 yillar oraliq'ida O'zbekiston mehnat bozorida ishsizlik darajasi odatda 4,8–5,2 % oraliq'ida bo'lib, umumiy iqtisodiy barqarorlikni aks ettiradi. Bu davrda iqtisodiyotning asosiy salohiyati:

qishloq xo'jaligi va xizmat ko'rsatish sohasidagi barqaror o'sish, davlat sektori va kichik biznesning kengayishi, bir qator struktural islohotlar natijasida iqtisodiyotda ish bilan band bo'lganlar soni umumiy aholi o'sishi bilan uyg'un ravishda o'sdi. Ishsizlik darajasining barqarorligi bu davrdagi iqtisodiy siyosatning samarali ekanligini ko'rsatadi.

2017–2020 yillar: o'zgarish bosqichi

2017–2020 yillar davomida ishsizlik darajasida kichik o'zgarishlar kuzatiladi. Ayniqsa:

2017 yilda ishsizlik darajasi 5,83 % gacha oshdi.

Bu holat iqtisodiyotning sezilarli strukturaviy o'zgarishlaridan dalolat beradi - xususan, tadbirkorlik faolligi va Bojxona ittifoqi ta'siri bilan yangi iqtisodiy mexanizmlar ishga tushirilgan davr. Bundan tashqari, demografik o'sish sur'ati yuqori bo'lgan yoshlar mehnat bozori talabiga to'liq moslasha boshlagan.

2020: pandemiya ta'siri

2020-yilda jahon iqtisodiyotida yuzaga kelgan COVID-19 pandemiyasi tufayli global mehnat bozori keskin o'zgarishlarga duch keldi. O'zbekiston ham bundan mustasno bo'lmadi:

Ishsizlik darajasi biroz oshdi — bu ayniqsa xizmat ko'rsatish, savdo va turizm sohaslariga salbiy ta'sir qildi.

2020-yilda ishsizlik darajasi yana 5,2–5,3 % atrofida bo'lishi kuzatildi.

Biroq bu o'sish boshqa ko'plab davlatlarga nisbatan nisbatan past bo'ldi, chunki respublika iqtisodiyoti pandemiya ta'siriga qarshi tez moslasha oldi.

2021–2024 yillar: tiklanish va barqarorlik

2021 yil va undan keyingi davrda respublikada mehnat bozori barqarorlashdi. Tizimli islohotlar, bandlikni oshirish bo'yicha davlat dasturlari va tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash choralarining natijasida ishsizlik darajasi asta-sekin pasaymoqda. World Bank va boshqa manbalarga ko'ra:

2022–2024 yillar oraliq'ida ishsizlik darajasi taxminan 4,4–4,5 % atrofida barqarorlashdi.

Bu ko'rsatkichlar O'zbekistonning mehnat bozorida strukturaviy muvozanat mavjudligi, bandlikni oshirish bo'yicha siyosiy choralar samarasi, tiklanish jarayonining natijadorligini tasdiqlaydi.

Kichik biznes orqali yaratilgan yangi ish o'rinlari haqida so'z borar ekan shuni aytish joizki, so'nggi yillarda O'zbekiston iqtisodiyotida yoshlar tadbirkorligini rivojlantirishga qaratilgan siyosat o'z samarasini bermoqda. Ayniqsa, kichik va mikro biznes subyektlari (KOB) iqtisodiy o'sishda muhim rol o'ynab, yangi ish o'rinlarini yaratish orqali yoshlar bandligini ta'minlashga sezilarli hissa qo'shmoqda.

Rasmiy statistik ma'lumotlarga ko'ra, 2023-yilda kichik korxona va mikrofirmalar tomonidan yaratilgan yangi ish o'rinlari soni 363 802 tani tashkil etdi. Bu ko'rsatkich O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi tomonidan e'lon qilingan bo'lib, mamlakatda yoshlar tadbirkorligi orqali bandlikni oshirish strategiyasining samaradorligini empirik jihatdan tasdiqlaydi.

Statistika agentligi ma'lumotlariga ko'ra⁸, mamlakatda kichik biznes subyektlari iqtisodiy faoliyatning asosiy qismini tashkil etib, ularning yalpi ichki mahsulotdagi ulushi 2023-yilda 51,2 foizni tashkil etgan. Shu bilan birga, ushbu sektor iqtisodiyotning ko'plab tarmoqlarida yetakchi rol o'ynab, ayniqsa qishloq xo'jaligi, xizmat ko'rsatish va qurilish sohaslarida yuqori ulushga ega. Mazkur jarayon kichik biznesning yangi ish o'rinlari yaratish, aholi daromadlarini oshirish hamda hududiy iqtisodiy rivojlanishni ta'minlashdagi muhim rolini ko'rsatadi. Shuningdek, iqtisodiy tadqiqotlar kichik biznes sektorining rivojlanishi mehnat bozorida bandlik darajasini oshirishga va tadbirkorlik faolligini rag'batlantirishga sezilarli ta'sir ko'rsatishini ta'kidlaydi. Shu sababli ham mamlakatda kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash davlat iqtisodiy siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi.

Kichik biznesning ushbu ijtimoiy-iqtisodiy roli bir necha jihatdan namoyon bo'ladi:

Ish o'rinlarini yaratish – KOB subyektlari tomonidan yaratilgan ish o'rinlari yoshlar va iqtisodiy faolligi past bo'lgan guruhlar uchun mehnat bozorida imkoniyat yaratadi.⁹

Hududiy integratsiya – Yangi ish o'rinlari nafaqat yirik shaharlarda, balki viloyatlar kesimida ham yoshlar bandligini ta'minlaydi, bu esa hududlar o'rtasidagi iqtisodiy farqlarni kamaytirishga xizmat qiladi.

Tadbirkorlik muhitini rag'batlantirish – Kichik va mikro firmalar o'z faoliyatini kengaytirish uchun innovatsion yechimlar ishlab chiqadi, bu esa yoshlar o'rtasida biznes ko'nikmalarini shakllantiradi.

Iqtisodiy barqarorlikka hissa – Yangi ish o'rinlari orqali mehnat bozorida talab va taklif o'rtasidagi nomutanosiblik kamayadi va iqtisodiy barqarorlikni ta'minlaydi.

Shuni ta'kidlash kerakki, 363 802 ta yangi ish o'rinlari faqat KOB subyektlari tomonidan yaratilgan¹⁰ va ularning muhim qismi aynan yoshlar segmentiga to'g'ri keladi. Bu ko'rsatkich yoshlar tadbirkorligi siyosatining amaliy samaradorligini ko'rsatib beradi va bandlikni oshirish bo'yicha davlat strategiyasining asosiy indikatorlaridan biri hisoblanadi.

2023-yilda kichik korxonalar va mikrofirmalarda yaratilgan yangi ish o'rinlari¹¹

Toshkent shahrida – 117 225 ta

Toshkent viloyatida – 35 852 ta

Farg'ona viloyatida – 31 468 ta

Samarqand viloyatida – 26 416 ta

Andijon viloyatida – 22 517 ta

Namangan viloyatida – 19 716 ta

Surxondaryo viloyatida – 17 425 ta

O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi ma'lumotlariga ko'ra, 2023-yilda kichik korxona va mikrofirmalar tomonidan yaratilgan yangi ish o'rinlarining hududlar bo'yicha taqsimoti sezilarli farqlanishlarni ko'rsatadi. Toshkent shahrida eng ko'p ish o'rinlari yaratilgan bo'lib, ularning soni 117 225 tani tashkil etdi. Bu shahar iqtisodiy markaz sifatida, biznes va tadbirkorlik faoliyatining yuqori darajada rivojlangan hudud ekanligini tasdiqlaydi.

Toshkent viloyati va Farg'ona viloyati mos ravishda 35 852 ta va 31 468 ta yangi ish o'rinlari bilan ikkinchi va uchinchi o'rinlarni egallaydi, bu hududlarda kichik biznesning rivojlanishi va ish o'rinlari yaratish salohiyati yuqori ekanini ko'rsatadi.

Samarqand, Andijon, Namangan va Surxondaryo viloyatlarida esa mos ravishda 26 416 ta, 22 517 ta, 19 716 ta va 17 425 ta ish o'rinlari yaratilgan. Ushbu raqamlar viloyatlar iqtisodiy rivojlanishining farqliliklarini, hududiy imkoniyatlar va tadbirkorlik infratuzilmasining o'ziga xosligini aks ettiradi¹².

Shuni ta'kidlash kerakki, yuqoridagi hududlar bo'yicha yaratilgan ish o'rinlarining jami kichik korxona va mikrofirmalardagi hissasi 2023-yilda 363 802 tani tashkil etib, mamlakatdagi yoshlar tadbirkorligi va bandlikni oshirish siyosatining samaradorligini tasdiqlaydi. Bu ma'lumotlar yoshlar ish bilan bandligini oshirish, hududlar bo'yicha iqtisodiy o'sishni rag'batlantirish va KOB subyektlari faoliyatini strategik rivojlantirish uchun muhim asos sifatida xizmat qiladi.

Yoshlar soni va hududiy taqsimot: O'zbekiston bo'yicha 14–30 yoshdagi yoshlar soni 9 630 556 kishini tashkil etadi, ularning katta qismi (Toshkent sh., Farg'ona, Andijon) iqtisodiy faol hududlarda jamlangan. Bu hududlarda tadbirkorlik va bandlikni oshirish imkoniyatlari katta¹³.

Yoshlar bandligi va ishsizlik darajasi: Hududlar kesimida yoshlar bandligi darajasi 63–78 % oraliq'ida o'zgaradi. Bu yoshlarni ish bilan ta'minlash uchun KOB va mikrofirmalar orqali qo'shimcha ish o'rinlarini yaratish zarurati ko'rsatadi¹⁴.

Kichik biznesning roli: 2023-yilda KOB orqali yaratilgan ish o'rinlari jami 363 802 ta, ularning muhim qismi aynan yoshlar segmentiga to'g'ri keladi. Bu yoshlar tadbirkorligi orqali bandlikni oshirish siyosatining samaradorligini tasdiqlaydi.

Hududiy farqlar: Toshkent shahrida ish o'rinlarining eng yuqori ko'rsatkichi (117 225 ta) iqtisodiy markaz bo'lishi, Toshkent viloyati va Farg'ona viloyatida esa biznes salohiyati yuqori ekanligini ko'rsatadi. Surxondaryo, Namangan kabi hududlarda ish o'rinlari nisbatan past bo'lib, bu hududlarda tadbirkorlikni rag'batlantirish zarurati bildiradi.

Yoshlar tadbirkorligi va bandlikni oshirish masalasi O'zbekiston iqtisodiyotida strategik ahamiyatga ega. Ushbu bo'limda 2017–2025 yillar davomida yoshlar soni, bandlik darajasi, yoshlar ishsizlik darajasi hamda kichik va mikro biznes orqali yaratilgan ish o'rinlari ko'rsatkichlari tahlil qilinadi. Natijalar hududlar kesimida, yoshlar segmentida va KOB

⁸ <https://www.uzdaily.uz/en/what-is-the-share-of-small-entrepreneurship-business>

⁹ Eshpo'latova, Sh. (2025). O'zbekistonda aholini ish bilan ta'minlash siyosati tarixi (1991–2025). Modern Education and Development Journal

¹⁰ <https://stat.uz/en/press-center/news-of-committee/57112-kichik-korxonalar-va-mikrofirmalarda-yaratilgan-yangi-ish-o-rinlari-soni>

¹¹ <https://stat.uz/uz/matbuot-markazi/qo-mita-yangiliklar/57110-kichik-korxonalar-va-mikrofirmalarda-yaratilgan-yangi-ish-o-rinlari-soni>

¹² Bobomirzayev, A. A., & Suyunova, S. O. (2025). O'zbekiston yoshlar bandligi bo'yicha statistik tahlil. Shokh Library.

¹³ Temirov, S. (2024). O'zbekistonda tadbirkorlikni yoshlar o'rtasida rivojlantirish masalalari. IlmiyXabarlar

¹⁴ Tojiyeva, M., & Xolmatov, U. (2025). Yoshlar bandligini ta'minlash ustuvor masala sifatida. Qo'qon universiteti Xabarnomasi. DOI:10.54613/ku.v14i.1128

subyektlari orqali yaratilgan ish oʻrinlari boʻyicha keltiriladi, shuningdek, ularning empirik va rasmiy manbalarga asoslanganligi taʼkidlanadi.

Hududlar kesimida yoshlar bandligi

Hududlar kesimida yoshlar bandligi darajasi 63–78 % oraligʻida oʻzgardi. Toshkent shahrida yoshlar bandligi eng yuqori (78 %), Surxondaryo viloyatida esa pastroq (63 %). Bu farq hududiy iqtisodiy imkoniyatlar va tadbirkorlik infratuzilmasining oʻziga xosligini koʻrsatadi.

3-jadval. Hududlar kesimida yoshlar bandligi darajasi (%), 2025-yil¹⁵

Toshkent sh.	78,4
Toshkent viloyati	72,3
Fargʻona viloyati	69,8
Samarqand viloyati	68,7
Buxoro viloyati	67,6
Xorazm viloyati	66,2
Sirdaryo viloyati	65,3
Surxondaryo viloyati	63,7
Namangan viloyati	68,0
Qashqadaryo viloyati	64,8
Andijon viloyati	66,0
Jizzax viloyati	64,7
Navoiy viloyati	68,2
Qoraqalpogʻiston R.	67,1

Muhokama. Mazkur tadqiqot doirasida Oʻzbekistonda yoshlar tadbirkorligining bandlikni taʼminlashdagi roli statistik maʼlumotlar asosida empirik tahlil qilindi. Tahlil jarayonida yoshlar demografiyasi, yoshlar ishsizlik darajasi hamda kichik biznes subyektlari tomonidan yaratilgan ish oʻrinlari koʻrsatkichlari oʻrganildi.

Tadqiqot natijalari shuni koʻrsatadiki, Oʻzbekiston aholisi tarkibida yoshlar ulushi yuqori boʻlib, bu mamlakat mehnat bozorida muhim demografik resurs hisoblanadi. Rasmiy statistik maʼlumotlarga koʻra, 2025-yil boshida mamlakatda 14–30 yoshdagi yoshlar soni 9,6 milliondan ortiq kishini tashkil etib, bu umumiy aholining qariyb 25–26 foizini tashkil etadi. Bu koʻrsatkich yoshlarning iqtisodiy faoliyatdagi ahamiyati yuqori ekanligini koʻrsatadi.

Yoshlar bandligi masalasi mehnat bozorining eng dolzarb muammolaridan biri hisoblanadi¹⁶. Statistik maʼlumotlarga koʻra, Oʻzbekistonda 15–24 yoshdagi yoshlar orasida ishsizlik darajasi 2024-yilda 10,94 foizni tashkil etgan. Bu koʻrsatkich umumiy ishsizlik darajasiga nisbatan yuqori boʻlib, yoshlarning mehnat bozoriga integratsiyasini taʼminlash uchun qoʻshimcha iqtisodiy mexanizmlar zarurligini koʻrsatadi.

Tadqiqot natijalari kichik biznes va xususiy tadbirkorlik yoshlar bandligini taʼminlashda muhim rol oʻynayotganini koʻrsatadi. Rasmiy statistik maʼlumotlarga koʻra, 2023-yilda kichik korxona va mikrofirmalar tomonidan 363 mingdan ortiq yangi ish oʻrinlari yaratilgan. Ushbu ish oʻrinlarining muhim qismi aynan yoshlar bandligini taʼminlashga xizmat qilgan.

Hududlar kesimida ish oʻrinlarining taqsimoti iqtisodiy rivojlanish darajasi bilan bogʻliqligini koʻrsatadi. Eng koʻp yangi ish oʻrinlari Toshkent shahrida yaratilgan boʻlib, ularning soni 117 mingdan ortiqni tashkil etadi. Bu holat poytaxt shahrida biznes infratuzilmasi, investitsiya muhiti va tadbirkorlik faoliyati yuqori darajada rivojlanganligini koʻrsatadi. Shuningdek, Toshkent viloyati, Fargʻona va Samarqand viloyatlarida ham kichik biznes orqali yaratilgan ish oʻrinlari soni yuqori boʻlgan.

Tadqiqot natijalari shuni koʻrsatadiki, kichik biznes va yoshlar tadbirkorligi mehnat bozoridagi muvozanatni taʼminlashda muhim omil hisoblanadi. Kichik biznes subyektlari iqtisodiyotning moslashuvchan segmenti sifatida yangi ish oʻrinlarini tez yaratish imkoniyatiga ega. Ayniqsa, startap loyihalar, xizmat koʻrsatish sektori va innovatsion biznes modellarning rivojlanishi yoshlar bandligini oshirishga ijobiy taʼsir koʻrsatmoqda.

Umuman olganda, olib borilgan empirik tahlil natijalari shuni koʻrsatadiki, yoshlar tadbirkorligini rivojlantirish mehnat bozoridagi ishsizlik darajasini kamaytirish, yangi ish oʻrinlarini yaratish hamda hududiy iqtisodiy rivojlanishni ragʻbatlantirishda muhim ahamiyatga ega.

Tadqiqot natijalari yoshlar tadbirkorligi Oʻzbekiston mehnat bozorida bandlikni taʼminlashning muhim omillaridan biri ekanligini koʻrsatadi. Olib borilgan statistik tahlillar natijasida yoshlar ulushi yuqori boʻlgan mamlakatlarda tadbirkorlik faoliyatini rivojlantirish iqtisodiy oʻsish va yangi ish oʻrinlarini yaratishda muhim rol oʻynashi tasdiqlandi.

Natijalar shuni koʻrsatadiki, Oʻzbekistonda yoshlar demografik tarkibda muhim ulushni egallaydi. Bu holat iqtisodiyot uchun katta imkoniyatlar yaratishi bilan birga, mehnat bozorida yangi ish oʻrinlarini

yaratish zaruratini ham oshiradi¹⁷. Shu nuqtai nazardan yoshlar tadbirkorligini rivojlantirish bandlik siyosatining muhim yoʻnalishlaridan biri hisoblanadi.

Tahlillar shuni koʻrsatdiki, yoshlar ishsizlik darajasi umumiy ishsizlik darajasiga nisbatan yuqori boʻlib qolmoqda. Bu holat yoshlarning mehnat bozoriga kirish jarayonida malaka yetishmasligi, ish tajribasining kamligi hamda institutsional toʻsiqlar mavjudligi bilan izohlanadi. Shu sababli yoshlarni tadbirkorlik faoliyatiga jalb qilish orqali ularning iqtisodiy faolligini oshirish muhim ahamiyatga ega.

Kichik biznes va xususiy tadbirkorlik yoshlar bandligini taʼminlashda muhim rol oʻynayotganini statistik maʼlumotlar ham tasdiqlaydi. Kichik biznes subyektlari iqtisodiyotning moslashuvchan segmenti boʻlib, ular yangi ish oʻrinlarini tez yaratish imkoniyatiga ega. Ayniqsa, xizmat koʻrsatish sohasi, savdo, IT xizmatlari va startap loyihalar yoshlar uchun yangi iqtisodiy imkoniyatlar yaratmoqda.

Hududiy tahlillar esa iqtisodiy rivojlanish darajasi bilan yoshlar bandligi oʻrtasida maʼlum bogʻliqlik mavjudligini koʻrsatdi. Masalan, iqtisodiy infratuzilma rivojlangan hududlarda (Toshkent shahri va Toshkent viloyati) yoshlar bandligi darajasi nisbatan yuqori. Aksincha, iqtisodiy imkoniyatlar cheklangan hududlarda yoshlar bandligi darajasi pastroq kuzatiladi. Bu esa hududlar kesimida tadbirkorlikni qoʻllab-quvvatlash siyosatini yanada kuchaytirish zarurligini koʻrsatadi.

Umuman olganda, olib borilgan tadqiqot natijalari yoshlar tadbirkorligini rivojlantirish orqali nafaqat bandlik darajasini oshirish, balki innovatsion iqtisodiyotni rivojlantirish ham mumkinligini koʻrsatadi.

Xulosa. Mazkur tadqiqotda Oʻzbekiston sharoitida yoshlar tadbirkorligining bandlikni taʼminlashdagi roli statistik va empirik maʼlumotlar asosida tahlil qilindi. Tadqiqot natijalari yoshlar tadbirkorligi mamlakat iqtisodiyotida muhim ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyatga ega ekanligini koʻrsatdi.

Tahlil natijalari shuni koʻrsatdiki, Oʻzbekiston aholisi tarkibida yoshlar ulushi yuqori boʻlib, bu mamlakat mehnat resurslarining muhim qismini tashkil etadi. Shu sababli yoshlarni samarali bandlik bilan taʼminlash iqtisodiy siyosatning ustuvor yoʻnalishlaridan biri hisoblanadi.

Olib borilgan tahlillar yoshlar ishsizlik darajasi umumiy ishsizlik darajasiga nisbatan yuqoriligini koʻrsatdi. Shu bilan birga, kichik biznes va xususiy tadbirkorlik yangi ish oʻrinlarini yaratish orqali yoshlar bandligini oshirishda muhim rol oʻynayotgani aniqlandi. 2023-yilda kichik biznes subyektlari tomonidan yaratilgan yuz minglab yangi ish oʻrinlari yoshlar bandligini taʼminlashga sezilarli hissa qoʻshgan.

Hududlar kesimida oʻtkazilgan tahlillar iqtisodiy rivojlanish darajasi bilan yoshlar bandligi oʻrtasida muayyan farqlar mavjudligini koʻrsatdi. Iqtisodiy infratuzilmasi rivojlangan hududlarda tadbirkorlik faoliyati faolroq boʻlib, bu hududlarda yoshlar bandligi darajasi ham yuqoriroq kuzatiladi¹⁸.

Tadqiqot natijalariga asoslanib quyidagi taklif va tavsiyalar ishlab chiqildi:

Birinchidan, yoshlar tadbirkorligini rivojlantirish uchun moliyaviy qoʻllab-quvvatlash mexanizmlarini kengaytirish zarur. Jumladan, imtiyozli

¹⁵ “Hududlar kesimida yoshlar bandligi darajasi boʻyicha raqamlar mustaqil statistik yoʻnalishda Milliy statistika qoʻmitasi tomonidan alohida eʼlon qilinmagan. Shu sababli yuqoridagi hududiy yoshlar bandligi darajalari umumiy bandlik darajalari asosida taxminan baholangan koʻrsatkichlar sifatida keltirildi.”

¹⁶ Azimova, X. (2025). Aholi ish bilan bandligining ijtimoiy-iqtisodiy mohiyati. Yashil Iqtisodiyot va Taraqqiyot.

¹⁷ Saparov, I. (2024). Kambagʻallikni qisqartirish va aholi bandligini taʼminlashda tadbirkorlik faoliyatining oʻrni. Yashil Iqtisodiyot va Taraqqiyot.

¹⁸ Boymurodova, I. N. (2025). Yoshlar bandligi: Oʻzbekiston tajribasi va xalqaro qarashlar. Ilmiy Tadqiqotlar va Ularning Yechimlari Jurnali.

kreditlar, grantlar va startap fondlarini rivojlantirish yoshlar biznesini qo'llab-quvvatlashda muhim ahamiyatga ega.

Ikkinchidan, yoshlarning tadbirkorlik ko'nikmalarini rivojlantirish uchun ta'lim tizimida biznes va innovatsiya yo'nalishidagi o'quv dasturlarini kengaytirish zarur.¹⁹

Uchinchidan, hududlar kesimida biznes infratuzilmasini rivojlantirish orqali yoshlar tadbirkorligi uchun teng iqtisodiy sharoitlarni yaratish muhim hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. <https://stat.uz/uz/matbuot-markazi/qo-mita-yangiliklar>
2. <https://new.helgilibrary.com/indicators/unemployment-youth>
3. <https://jch.kun.uz/en/news/2025/08/19/unemployment-rate-in-uzbekistan>
4. O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi
5. North, Douglass C. Institutions, Institutional Change and Economic Performance. Cambridge: Cambridge University Press, 1990.
6. <https://www.macrotrends.net/global-metrics/countries/UZB/uzbekistan/youth-unemployment-rate>
7. <https://trendonify.com/uzbekistan/unemployment-rate-annual>
8. <https://www.uzdaily.uz/en/what-is-the-share-of-small-entrepreneurship-business>
9. <https://stat.uz/en/press-center/news-of-committee/57112-kichik-korxonalar-va-mikrofimalarda-yaratilgan-yangi-ish-orinlari-soni>
10. <https://stat.uz/uz/matbuot-markazi/qo-mita-yangiliklar/57110-kichik-korxonalar-va-mikrofimalarda-yaratilgan-yangi-ish-o-rinlari-soni>
11. <https://stat.uz/uz/matbuot-markazi/qo-mita-yangiliklar/57110-kichik-korxonalar-va-mikrofimalarda-yaratilgan-yangi-ish-o-rinlari-soni>
12. Bobomirzayev, A. A., & Suyunova, S. O. (2025). O'zbekiston yoshlar bandligi bo'yicha statistik tahlil. Shokh Library
13. Temirov, S. (2024). O'zbekistonda tadbirkorlikni yoshlar o'rtasida rivojlantirish masalalari. Ilmiy Xabarlar
14. Tojiyeva, M., & Xolmatov, U. (2025). Yoshlar bandligini ta'minlash ustuvor masala sifatida. Qo'qon universiteti Xabarnomasi. DOI:10.54613/ku.v14i.1128
15. Eshpo'latova, Sh. (2025). O'zbekistonda aholini ish bilan ta'minlash siyosati tarixi (1991–2025). Modern Education and Development Journal.
16. Temirov, S. (2024). O'zbekistonda tadbirkorlikni yoshlar o'rtasida rivojlantirish masalalari. IlmiyXabarlar.
17. Boymurodova, I. N. (2025). Yoshlar bandligi: O'zbekiston tajribasi va xalqaro qarashlar. Ilmiy Tadqiqotlar va Ularning Yechimlari Jurnal.

¹⁹ Elyorjon, A. B. (2026). Yangi ish o'rinlarini yaratish va yoshlarga iqtisodiy imkoniyatlar berish. Nauchniye Issledovaniya i Innovatsii.